

PREOTULU ROMANU.

DIARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.*

Nrulu XVIII.

1. NOVEMBRE.

An. IX. 1883.

Unele notitie despre casatoria.

(Urmare.)

Conceptulu si definitiunea casatoriei cá sacramentu alu legei noue. Motivele din cari, si bunafatile pentru cari se inchia casatori'a.

Dupa-ce amu premisu cele necesarie pentru formarea unui conceptu adeveratu despre institutiunea sacramentului casatoriei, definitiunea i-ordamu in urmatóriele:

1. *Casatori'a este misteriuu seu sacramentulu legei noue instituitu de Isusu Christosu, prin care — intipuindu-se conjunctiunea lui Is. Christosu cu beseric'a — dóue persóne libere si de seksu diversu, — barbatu si muiere, — se impreuna intru legatur'a nuntii danduli-se grati'a lui Domnedieu cá se petróca in comuniunea vietiei pana la mórte ajutorandu-se imprumutatu si pastrandu credinti'a nevetemata se implinésca detoriele statului seu prin nasce-rea si crescerea pruncóru in credinti'a crestina.¹⁾*

Dicemu cá casatori'a este:

¹⁾ Alte multe si varie definitiuni, câte se mai dau casatoriei, se referu parte la scopulu pentru care, — parte la motivele din cari se inchia casatori'a, parte la form'a si materi'a ori la unele insusiri si la efectulu casatoriei (Se afla produse si la Ratiu op. cit. §. 2); pentru crutiarea spaciului nu le producemu, cu propusu inse vomu reflectá baremi la unele in cursulu materiei. Definitiunea ce se afla in Pravila cp. CXC 8. se referu parte la ajutoriuu purcesu din insocirea imprumutata si la comuniunea vietiei, parte la indisolubilitatea casatoriei. Conc. prov. I. T. V. c. VIII. „Sac. I. n. in care barbatului si muierei se dá gratia sanctificante de impreuná cu ajutorie, cá se-si póta cresce prunci in fric'a Domnului si se-si póta impleni si cele alalte oficie impreunate cu statulu conjugale.“

a) Sacramentulu legei noue pentru-cà la acést'a demnitate a redicatu-o Mantuitoriulu si sacramentu o dice si Apostolulu;²⁾

b) cà persóne libere de secsu diversu se impreuna întru legatur'a nuntei, pentru-cà numai persóne libere potu prestá consensulu, care se recere la esenti'a casatoriei; de secsu diversu cà numai asia potu se se apropie de scopulu casatoriei, care e ajutoriulu imprumutatu, procrearea si crescerea prunciloru; intru legatur'a nuntiei, cà are de a se inchiá in faci'a besericei (in facie ecclesiae) si dupa prescri-sele ei;

c) cà casatoriloru li-se dà grati'a lui Domnedieu, pentru cà casatori'a e sacramentu si se benecuenta de preotu; au de a petrece in comuniunea vietii pana la mórte, cà legatur'a care se face, e indisolubile;

d) ajutorandu-se imprumutatu si pestrandu credinti'a nevetemata, pentru-cà in ajutoriulu imprumutatu si in pestrarea credintiei nevetemate este repusu scopulu si benele casatoriei si ajungerea scopului vietiei precumu si implenirea statului seu. *

Din cele deduse din definitiune suntu evidente si motivele pentru cari s'a instituitu si se inchia casatori'a; ele se potu considera de identice cu scopurile casatoriei, pentru-cà pureederea din dinsele tinde la scopulu, a carui ajungere se intentiunéza si e posibilu numai prin casatori'a; inse dupa-ce casatori'a inchiata póte se esiste si fara de a ajunge la tóte scopurile ce se intentiunéza prin inchiarea ei, si nici nu se tiene de esenti'a casatoriei cà tóte scopurile intentiunate prin casatori'a neconditiunatu se se sí ajunga, urméza cà motivele ori scopurile casatoriei nu suntu tóte de aceea-si natura, ci unele suntu esentiali a caroru eschidere submina ba chiaru derima casatori'a, altele suntu accidentalí, cari de si se intentiunéza de comune prin casatori'a, neajungerea seau eschiderea loru nu subminéza casatori'a. Deci .

a) scopuri esentiali ale casatoriei suntu darea imprumutata a corpuriloru cu obligatiune de a prestá debitulu

²⁾ Vorbindu despre sacramentu se întielege presupunerea cà ambe partile se fia botezate si se existeze recerintiele materialí si formalí prescise de beserica.

conjugale, si indisolubilitatea legaturei pana la morte, cari ambele se baséza pe cuvintele scripturei: *amendoi voru fi unu corpu, si ce-a impreunatu Domnedieu, omulu se nu desparta.*

b) Cele alalte scopuri seau motive la inchiarea casatoriei sunt accidentali facia cu cele esentiali, pentru-cà casatori'a nu se subminéza nici prin eschiderea óre-carui-va din ele. Ele se subimpartu in intrinsece si estrinsece accidentali.

In firulu celoru de antaniu numera teologii aceste trei:

a) ajutoriulu si amórea imprumutata, intemeiate pre cuventele scripturei: *nu este bene se fie omulu singuru, sei facemu lui ajutoriu, si pentru acést'a vá lasá omulu pre tata-seu si pre mama-s'a si se vá lipi de muierea s'a.*³⁾

β) Inmultirea si conservarea genului omenescu⁴⁾ si crescerea crestina a nascutiloru⁵⁾ pentru-ca numai generarea singura nu e de ajunsu de órece acésta se templa si la animalile necuventátorie.

γ) Infrenarea lucsuriei si indestulirea instinctului secuale, cá unu midilocu si conservativa legale in contr'a peccateloru corporali, cu observarea cumpetului demnu de omulu crestinu.⁶⁾

Cele-alalte scopuri la inchiarea casatoriei sunt ecstrinsece, cari de sí nu potu stá in vedere cu delaturarea celoru-alalte scopuri, beseric'a nu le condamna. Atari potu fi frumseti'a, averile si altele.

³⁾ Fac. II. 28. Mat. XIX. 4; Marc. X. 7; I. Cor. VI. 16; Efes. V. 31.

⁴⁾ Fac. I. 27, 28.

⁵⁾ Efes. VI. 4. Piu VIII. Enciclica din 24 Maiu 1829.

⁶⁾ I. Cor. VII, 2, 8, 9. Incátu pentru comuniunea vietii casatoritiloru in casuri speciali, vine de a se considerá dupa diferitele graduri ale etatii si ale pusetiunei. Cu tóte ca scóplu casatoriei tendé la procrearea prunciloru, casatori'a nu inceta déca din caus'a betranetiei seau din alte cause e eschisa ajungerea acestui scopu, seau déca usulu comericiului carnale indreptatitu din conferirea imprumutata a corporiloru — in urma intielegerei reciproce este eschisu, cumu a fostu de esemplu casatori'a lui Josifu cu Prea S. Vergura Mari'a.

E una urmare firéscă că casatori'a fiindu inchiata pentru viétia si pentru ajungerea la scopurile vietiei, fiindu legatur'a indisolubile impreunata cu obligatiunea ajutoriului imprumutatu cu conservarea credintiei si cu suportarea sarcinelor vietii cumu e de es. crescerea natiloru — si are greutatile sale, inse facia cu aceste greutati opunu teologii si unele bunatati ce le are casatori'a. Aceste sunt trei (*tria bona matrimonii*)⁷⁾

a) *bonum prolis*, vá se dica producerea si crescerea crestina a natiloru; acestu bunu, ce-si are fundamentulu espresu in cuventele apostolului: „*parenti cresceti pre fii vestri intru invetiatur'a si fric'a Domnului*,” si-lu deprecheza sî s. beserica in ritulu cununiei prin cuventele: *dulcétia de prunci buni*. Consemnarea celoru pertractande in conciliulu vaticanu se vede a-lu fi repusu in usulu ordenatu alu casatoriei si in obligatiunile parintiloru facia cu crescerea religioasa a prunciloru;⁸⁾

b) *bonum fidei* adeca credinti'a si curati'a nepatata prin obligatiunea imprumutata de a-se iubi cu amóre nefaciarita, curata si santa insocindu-se intrunu cugetu, cea ce cere si beseric'a prin insocirea intrunu cugetu incununarea intru amóre si impreunarea intrunu corpu, dupa cele esprese in scriptura;⁹⁾

c) *bonum sacramenti*, legatur'a nedespartita a catoriei, adeca indisolubilitatea, care semnifica conjunctiunea nedespartita a lui Christosu cu beseric'a.

(Va urmá.)

7) Decret. Eugen. IV ad Armenos. Assignatur autem triplex bonum matrimonii. Primum est proles suscipienda et educanda ad cultum Dei. Secundum est fides, quam unus conjugum alteri servare debet. Tertium indivisibilitas matrimonii, propter hoc quod significat indivisibilem conjunctionem Christi et ecclesiae. La Danzinger Enchirid. Symb. et de fu. ed. III. 1856. p. 207. Conf. si istruct. S. congregat. de propag. fide tramisa eppiloru prov. de Alba-Julia despre indisolub. matr. in casu de adulter. in act. conc. prov. I. la T. V. cp. VIII. p. 197. si u.

8) Martin. Lucrarile concil. Vat. Paderb. 1873 p. 66.

9) Fac. II. 24; Mat. XIX. 4; I. Cor. VII, 2, 8. Conf. si loc. cit. la n. 8.

Predica pre Dominec'a a 28. dupa S. Rosalii.

Unu omu a facutu cina mare.
Ev. Luc'a c. 14. v. 16.

Parabol'a din S. Evangelia de adi, — in care unu omu óre-carele a datu cina mare — fórte frumosu se aseména cu tain'a santei Cuminecature, séu cu ospetiulu santei Eucharistíe. Omulu carele a datu cin'a inchipuesce pre Christosu, carele, precum acelu omu din s. Evangelia a chiamatu la cina pre cunoscutii sei, asiá si elu cu iubire nemarginita ne chiama pre noi la ospetiulu ddieescu a santei Cuminecature. Ve intrebú I. A. óre a potutu face Ddieu mai multu pentru noi, de câtu cà însusi trupulu seu ni l'a datu noue spre mancare si sangele seu spre beutura in sant'a taina a Cuminecaturei? Coadunatí-ve adi aici I. A. uitatí-ve la datoriulu acestui ospetiu ddieescu, carele se cuprinde sub form'a pânei si a vinului, priviti cu reverintia adéncá spre acestu locasiu santu in carele se afla Rescumperatoriulu nostru! Si ce veti vedé, ce veti observá voi aici? O iubire nemarginita a lui Ddieu catra noi, despre-ce voiú vorbí in I. parte, mai departe veti observá o detorintia santa a vóstra cá in acestu ospetiu ddieescu se ve impartasiti cu anima curata, cu fric'a lui Ddieu, cu credintia, cu amore si cu iubire, despre ce in a II-a parte a cuventarei miele de adi. Fiti cu luare aminte!

I.

Tain'a santei cuminecature cu totu dreptulu se póte numi: tain'a iubirei, pentru-cà mai vêtosu in acést'a taina se descopere iubirea nemarginita alui Isusu Christosu catra noi! Acést'a iubire a lui 'lu pogóra de pe tronulu seu ddieescu, suferé mórte pentru noi numai cá se póta rescumperá viéti'a nóstra. In trei ani ce a fostu pe pamentu câte nu a mai suferitu pentru noi! Unde e ace'a limba de angeru carea ar' poté spune multele suferintie si binefaceri ale lui? Restignindu-se pentru noi pe cruce, si omorindu mórtea ni deschide usi'a raiului, ne impaca cu tatalu cerescu, si ne face éra-si cetatieni raiului.

Ma iubirea lui catra noi asiá a fostu de mare încátu nu a voítu se se desparta de noi nici odinióra ci si dupa inaltierea s'a la ceriu a voítu se fia totu intre noi, deci la cin'a cea mai de pe urma inainte de mórtea sa a rënduitu tain'a santei cuminecature. S. Pavelu Apostolulu cá-sí cei-álalti evangelisti ne spune cá: „Dnulu Christosu in nóptea intru carea s'a vendutu a luatú panea si multiamindu o-a frântu dicându: luati mâncati acest'a este trupulu meu carele se frange pentru voi; asísderea si paharulu dupa cina dicându: acestu paharu e testamentulu nou, in sangele meu. Acést'a se o faceti intru amentirea mea! (I. Cor. c. 11. v. 24.)

Ah ce a sêmtítu anim'a lui Christosu in ór'a acést'a catra noi! Pare cá audu anim'a lui palpitându de iubire, si cugetându intru sine astfeliu: „Se despoiu cu totulú pre ai miei de presenti'a mea? pre acei'a pre cari intru atât'a î-i iubescu încátu voiú a-mi dá sufletulu pe cruce pentru ei, mórtea se-i desparta pre ei cu totulú de vederea façiei mele?... morindu pe cruce voiú traí in eternu pe altarele lorú. „Acest'a este trupulu meu — a dîsu elu la pâne — carele se frânge pentru voi.“ Ascultati filorú, aceste suntú cuvintele parintelui nostru apropiându-se de mórte, acest'a e testamentulu din urma alú binefacatoriului nostru; acelu trupu carele l'a luatú asupr'a sa in pantecele fetiórei, acelu sufletu carele s'a ingrigítu de noi si a fostu tristu pana la mórte, acea natura omenésca cu carea a fostu impreunata nedespartíbilu persón'a lui ddieésca, aceste ni-le testéza Elu adi nóue de moscenire in sant'a taina a Cuminecaturei, acést'a a fostu voienti'a lui cea din urma.

Inse ce e dreptu in s. Cuminecatura nu vedemu façi'a lui, nu sêmtímu presenti'a lui tóta, stralucirea lui ddieésca e ascunsa sub form'a panei si a vinului, inse si prin acést'a si-a aretatu bunavointi'a sa catra noi, cá-ci óre potere-arú suferí ochii nostri debili vederea faciei sale ddieesci? — Mergându imperatés'a Sabei se véda pre Solomonu imperatulu, si infacisiându-se acest'a inaintea ei in tóta pomp'a s'a imperatésca intr'atât'a s'a uimitu in câtu a cadíutu la pamentu. Dnulu nostru Isusu Christosu in schimbându-se la façia in muntele Taborului si invetiaceii lui vediendu stralucirea lui ddieésca au cadíutu cu faciale la pamentu. Care

peccatosu ar' poté priví pre Ddieu fația in fația fara pe-riclu de mórte? Nici unu poporu nu esista pe faci'a pamentului de carele se apropie Ddieu cum se apropia de poporul crestinu. Nu ni se aréta elu nóue in rugu ardie-toriu, cá odinióra lui Moise, — nu graesce catra noi intre tunete si fulgere, cá odinióra catra fii lui Israilu in mun-tele Sinai; ci acestu imperatu alu imperatíloru si Dnulu ceteloru ceresci, carele are tóta puterea in ceriu si pe pa-mentu, in a carui nume totu genunchiulu se pléca in ceriu, pe pamentu si in cele de desuptu, acestu imperatu comunica cu noi sub form'a paniei si a vinului.

Oh, Isuse Christóse! la ce te-a adusu iubirea ta ne-marginita catra noi!? De cumv'a li-e iertatu ómeniloru a graí catra tine, te intrebú Rescumperatoriule: ce faci? Asiá dar' ce e in ceriu mai pretíosu, acea ni testezi nóue aici pe pamentu, trupulu si sangele teu celu ddieescu!? Oh câti voru fí vendiatori éra cá Jud'a dintru fii tei, — oh, câti necredintiosi voru calcá sub petióre trupulu si sângele teu, câti te voru blastemá si voru negá fienti'a t'a de fația sub form'a paniei si a vinului!?

Isusu Christosu a prevediutu tóte aceste nedreptati ce le voru comite unii in contr'a ospetiului seu ddieescu, — cu tóte acestea Elu a rînduitu sant'a taina a Cuminecaturei, cá se nutrésca pre ai sei cu trupulu si sangele seu.

— „Veniti toti cari sunteti ingreuiati si obositi — díce elu — si eu ve voiú liniscí pre voi.“ — „Cine vá mancá din panea acést'a va traí in veci.“ (Joanu c. 6. v. 54. 59.) — Din tóte acestea judecáti I. A. ca óre potut'a face cev'a mai multu Ddieu pentru noi de câtu cà ni-a datu însu-si trupulu si sangele seu spre mâncare si beutura in sant'a taina a Cuminecaturei! Deci recunósceti din acést'a iubirea nemarginita a lui Ddieu catra noi, precum si acea detorintia a vóstra cá in acestu ospetiu ddieescu alu lui se ve impar-tasíti totu-de-a-un'a cu anima curata, cu fric'a lui Ddieu, cu credintia si cu iubire, despre ce in partea

II.

Dupa-ce a-ti vediutu iubirea nemarginita a lui Isusu Christosu catra noi, care anima sar' despartí si departá de

iubirea lui? Cine ar' fi care se nu se înfaşiseze la ospetiu lui ddieescu în urm'a chiamarei tramisiloru lui? Cine ar' cutezá a-i dá sarutare mintiuónsa cá Jud'a vendiatoriulu? Cine e acel'a a carui'a anima se nu se aprinda de doru a se înfaşisiá la acestu ospetiu ddieescu cu anima curata, neintinata de pecate, cu fric'a lui Ddieu cu credintia nefaşiarita si constanta, cu iubire din tóta anim'a sa, din totu sufletulu seu, din tóta virtutea, si din totu cugetulu seu?

Inse dorere suntu multi cari fiendu nepasatori de acést'a detorintia, se facu demni de osénd'a eterna. Ah, dulce Isuse! câtu de multu ne iubesci Tu pre noi, si noi câtu de pucinu ma nici nu te iubimu; ah, câtu 'ti jacemu noi la anim'a t'a si noi nu ne aducemu aminte de tine! . . Tu ne accepti pre noi în acestu santu locasiu si noi nũ ne înfaşisiãmu, — Tu ne îmbii pre noi si ne chiami la cin'a t'a stralucita si noi din cause de diosu ne retragemu de la ace'a, cá sî chiamatii din sant'a Evangelia de adi. — „Veniti la cina — dîce Christosu — cá acum'a suntu gata tóte!“ „Veniti la cina — dîce s. Baserica prin sunetulu clopoteloru — veniti la cina cá a sositu ór'a si suntu gat'a tóte!“ Sî incepe si unulu si altulu a se escusá. Unulu dîce: — am cumperatu o mosía sî trebue se o vedu, deci nu potu se mergu. Altulu dîce: fiindu adi chiaru binevenita ocasiunea de serbatória 'mi-voiu aduná claca si trebue se esu se-mi vedu lucratorii. Alu treilea dîce: — mi-voiu cará fênulu de pe tiãrina, deci nu potu merge si la baserica. — Astfeliu respunde si unulu si altulu. — Ací apartiênu toti acei'a, cari ingrigîndu-se numai despre adunarea avutîiloru lumesci, în Ddieu nu se inavutiescu. — Mai departe altulu dîce: am cumperatu cinci parchi de boi si trebue se-i cercu, deci nu potu se mergu. „Trebuie se mergu la têrgu — dîce altulu — se-mi vendu negotiulu mieu deci têrgulu pentru baserica nu-lu potu lasá.“ Lumea acést'a e unu têrgu nefinitu, în care crestinii 'si vendu sufletele loru si diavolulu le cumpera dela ei. — Altulu 'si vinde sufletulu prin furtu, altulu prin curvia, altulu prin betia. Vendiatorii beuturiloru spirituóse suntu şpanii cei mai buni ai diavolului, prin man'a loru trece pung'a crestinului în ghiarele diavolului dimpreuna cu sufletulu lui. Deci multi imbetandu-se nu potu lasá nici cu voi'a birtulu pentru ba-

serica. Éra unii 'si vendu sufletele diavolului in tîrgulu lumei acesteia prin legiure nedrepta. Unulu fiindu jude, altulu juratu, nu póte lasá cas'a de lege pentru trebile lui Ddieu: — Éra altulu díce: m'amu insuratu, deci nu potu merge. Iubirea miresei me impedeca de a me infaçisiá la ospetiulu Dlui, deci nu potu se mergu." Astfelu se escusa si unulu si altulu. Va se díca: pre multi i impiedeca de la ospetiulu Dlui, grijile casnice si economicali, negutiatori'a si iubirea femeiesca, séu bunurile lumei acesteia, cinci sîmtiuri ale trupului. — In loculu acestoru chiamati cari n'au venitu la cina — dupa cum díce sant'a Evangelia — s'au strînsu seracii, orbii, schiopii, surdii si mutii, cari au primitu cu bucuria provocarea Dlui, si au sieditu la mésa in loculu avuţilor si puterniciloru nedemni. Va se díca: seracii, orbii, schiopii, mutii si surdii mai tare iubescu pre Ddieu, mai adese-ori si mai cu curata anima se infaçisiéza la ospetiulu Dlui de câtu cei avuti si puternico. Ah, voi toti cari sunteti chiamati la ospetiulu Dlui si nu veniti, de siguru nu veti incungiurá pedéps'a ddieesca, precum díce Dnulu nostru Isusu Christosu: — De nu veti mâncá trupulu Fiiului omenescu si de nu veti bé sangele lui, nu veti avé viétia intru voi." Ah de cumva de adi inainte viétia ar' constá numai din iubire si multiamita catra Ddieu! Ah, de cumv'a s'ar aprinde anemele vóstre de acésta iubire santa! si apoi de cumv'a iubirea vóstra ér' s'ar potolí, aprindiéndu-se poftele trupesci in anemele vóstre, — aduceti-ve aminte de acésta taina a iubirei, de tain'a santei Cuminecature si ve veti convinge despre iubirea nemarginita alui Ddieu catra voi, care s'a scoboritu din ceriu pe pamentu cá se chame pe cei peccatosi la penitintia si a rënduitu tain'a santei Cuminecature cá cei ce voru mâncá trupulu lui si voru bé sangele lui cu anima curata, cu fric'a lui Ddieu, cu credintia si cu iubire se aiba viétia veciloru. Aminu.

VASILIU BUDESCU.

Scól'a rurala.

Instructiunea publica in poporu este puçinu respandita. Scólele rurale nu au datu rezultatele dorite. Invetiatorii satesci nu lucréza din inima pentru in florirea scólei. Cei mai multi n'au tite, n'au vocatiune; altii nu intielegu misiunea ce a imbratiosiatu; ori nu voiescu a lucra de câtu pentru interesulu loru personalu. De si óre-cum li s'a imbunatatitu sórtea, de si lucrurile paru mai serióse; de si ordinele, circularile pentru scóla suntu mai numeróse, mai severe cá alta data, — dar miscare de viétia totu nu este; ace'asi indiferentia, acel'asi mersu reprobata si rutinatu alu trecutului.

Aceste suntu acusatuni ce pe tóta diu'a facu corpului invetiatorescu, scóleloru poporului.

Acusatuni se potu resumá intr'unu cuvêntu: scól'a poporului nu prospera, pentru-cá invetiatorii nu-'si facu detori'a.

Scól'a poporului nu prospera. Da! Este adeveratu! Nu prospera cá-ci pana asta-di pentru d'ins'a nu s'a facutu de câtu prea puçinu! Nu s'a vediutu nici o reforma radicala; nici unu studiu asupr'a causeru ce impiedeca prosperitatea ei. Nici interesu deosebitu, nici buna-vointia sincera, nici ómeni competinti nu s'a sacrificatu pentru scól'a poporului.

Midilóce, mesuri, comisiuni, incuragiari, nimicu din tóte acestea pentru a sadí instructiunea intre tierani.

Nici localu, nici mobiliariu, nici aparate de invetiamentu, nici subventiuni pentru spesele de scóla. Insuficientia miseria, lipsa totala, indiferentia in partea materiala a scólei.

Scól'a e o cestiune secundara pentru autoritatea locala si din nefericire airea chiaru si pentru suprem'a auctoritate basericésca-scolastica. Scól'a rurala e considerata cá cea din urma, in interesulu publicu; dar' cá cea de-antâiu in loviturile ce i-se dau de ignorantia, de interesulu materialu, de inamicii luminei poporului.

Neingrigíta in partea s'a materiala; uitata, insultata in partea s'a morala; de nici unu pretiu considerata in societatea inculta si plina de prejudetii din partea tianiloru.

Acést'a este scól'a poporului.

Scól'a in partea s'a intelectuala: déca prospera seu nu; déca dà róde bune seu ba; déca se deosebesce prin

înaintare, prin veri-o calitate deschilinita, déca lupta cu succesu contr'a piedeceloru ce le întempina; déca a obtienutu folóse: a atrasu atentiunea societatei; — déca din contra scade in valórea s'a, se ruinéza 'si pierde ecuilibruulu moralu; déca sbóra in nori, cade in infernu: nimeni se intereséza de-acestea! Nimeni nu mai are nici celu mai micu interesu pentru prosperitatea seau ruin'a scólei poporului. Viétia seau letargie suntu de-o potriua considerate de cei in dreptu obligati de societate a se interesá.

Cu tóte acestea scól'a trebuie se prospere, cà-ci acést'a este idealulu Natiunei; cà-ci de ace'a ne laudamu cu o instructiune respandita in poporu!

Invetiatorii nu-si facu detori'a.

Da! — nu si-o facu!

Dintr'o mie si un'a de cause; incapabilu ori capabilu zelosu ori indiferentu totu un'a face. Lucréza, se sacrifica, 'si pune in periclu sanetatea, se martiriséza pentru instructiunea poporului; pentru-ce? Pentru a fi lovitu din tóte partile? Neconsideratu, espusu la persecutiunile atâtoru lupi îmbracati in piele de óie? Permutatu dupa gustu de celu de-antaiu omu cu influintia, de celu mai incapace siefu alu seu, care numai de progresulu scólei nu se intereséza. Cum? Invetiatoriulu, unu umilu teneru esítu din rëndurile poporului, neformatu, fàra esperintia, fàra spriginu moralu: nu are elu lipsa de incuragiare, de consolatiune, de unu scutu de apèratu pentru a lucra din anima la cultur'a poporului?! Câti s'au incuragiatu din cei ce 'si-au facutu in deplinu detori'a cá zelosi apostoli ai instructiunei? De câte-ori s'a vorbitu si de cine despre greutatile invetiatoriului dela sate?...

Cereti dela dènsulu se conduca dóne, trei, patru clase cu salariulu unui pastoriu de porci, lipsitu de tóte cele necesaria materiali si morali. Trei-patru clase cu elevi strînsi prin fortia publica, cari lipsescu tómn'a din caus'a munciei, érn'a din lips'a haineloru, prim'a-vér'a cà-ci suntu pusi dupa vite, — fàra carti, fàra educatiune, indopati de prejudicii si de ura contr'a scólei si a invetiatoriului, selbateci, stîngaci, tèmptiti ori sufocati de suferintiele miseriei din familie.

Trei ori patru clase fàra aparate de studie, cu programe reu combinate; fàra orarie, fàra tablouri, fàra nici unu aran-

giamentu scolasticu; cu nisce carti didactice, cari: metoda, arangiamentu, proportiune, potrivire n'au cu ce'a-ce cere scól'a. Carti ce nu tiénu comptu: nici de educatiunea eleviloru, nici de intuitiune, nici de situatiunea loru morala, nici de aptitudinea invetiatoriloru ori de trebuintiele reale ale eleviloru.

Acést'a este acusatatiunea ordinara cu care satenii acusa pre corpulu didacticu pentru remânerea loru indereptu in calea culturala.

Dar' satenii suntu acei'a cari ceru tóte numai dela invetiatori. Acei'a cari pretindu nu numai instructiune ci chiaru si educatiune pentru fiii loru! Si dupa tóte aceste pretentiuni, dupa-ce i impun acésta mare sarcina, nu voiescu a vedé in invetiatoriu de câtu unu umilu servitoriu; unu neinsemnatu instrumentu de lipsa; abia recunoscându-i-se cev'a dreptu de competentie. Nu mai vorbimu si de alte umiliatiuni ironice, de atâtea suferintie morali ce indura nefericitulu educatoriulu alu societatei rurale.

Prestigiu, demnitate, recunoscintia si simpatie nu suntu mai nici odata rezervate pentru invetiatoriulu ruralu!

In generalu, pana acumu societatea nu a creatu invetiatoriulu ruralu, partea lui distinctiva, dupa valórea si importantia ce are. Umiliatiunile feliurite, atâtea pedece ce întémpina si cu alte incercari sdrobescu ori-ce ilusiuni in celu ce voiesce a fi luminatoriulu poporulni. De ace'a cei mai multi alérga la acestu postu pentru alte scopuri si cei buni cadu pe rându victime fâra nici unu efectu. R.

Viersuri funebrale.

De proba din opsiorulu „Nu me uitá.“*)

I.

Oh! cerescule Parinte, Asiédia sufletulu meu
Adà-ti si de mine-aminte, In cerescu locasiulu Teu,
Candu chiamatu de crud'a mórte Cá cu angerii mpreuna:
Esu din lume si lasu tóte. Se-si primésca-a-sa cununa.

*) Opsiorulu „Nu me uitá“ — edatu de Redactorele acestui diuaru — contine multe de versuri funebrale, iertatiuni la morti s. a. si se póte procurá dela Redactiunea acestui diuaru sf dela Impri-

Vérsa Domne mangaiere
In ran'a cea de dorere
A dulciloru mei parinti,
Cari me plangu, astadi mahnitii.

Cà-ci mórtea nu vré s'asculte
Neci lacremile se-i ciunte.

II.

Ér' Tu Vergura curata
Prea santa si nepatata
Róga-te Fiiului Teu
Se iee sufletulu meu.

Oh ce plansu si ce suspine
M'au cuprinsu astadi pre mine,
Candu-mi cauta se pornescu
Dela sinulu parintiescu;

Cà-insusi Domnulu Prea'nduratu
Candu pre pamentu a amblatu
Pre pruncii fora de vina
I-a chiamatu la elu se vina:

Si cuprinsi de grea dorere
Se lasu fara mangaiere
Pre cei'a ce m'au iubitu
Si de rele m'au scutitu;

Lasati pruncii cá se via
La ceresc'a-imperatía,
Cà-ci ei suntu buni si curati
Cá angerii nepatati.

Se-mi lasu frati, se-mi lasu su-
(rori,

Cu cari eu adese-ori
Petreceám totu díle bune
Pan'am fostu cu ei in lume.

Insu-si Domnedieu ni-au disu
Cà ceriulu este deschisu
Numai celoru ce-su curati
Cá si pruncii nepatati.

Candu cresceám pazitu de rele
Langa sinulu mamei mele,
De necasu erám scutitu
Si de toti erám iubitu;

Mare plansu si vaietare
Face-a mortiei sagetare,
Candu duce fara crutiare
Si neci cui nu dà iertare!

Déca vre-o dorere mare
Mè-apasá fara crutiare

Candu pre prunculu blandu si
(bunu

O-aliná bunulu parente
Cu dulcile lui cuvinte:

I-lu ia dela-alu mamei sinu,
Si infranta de dorere
O lasa plângându in giele.

„Nu plange tu fíiulu meu
Cà eu te-oiu scutí de reu!
Spune-mi, spune-mi ce-ti lip-

Inse tote-su in zadaru
Ea nu-incéta-a plange-amaru;

(sesce
„Ce dorere te ranesce?“

Ér' iubita mam'a mea	De cându mân'a mortiei rele
La-alu sinu me cuprindea	Mi-a curmatu dîlele mele.
Si dorerea mi-o-aliná	
Candu pre braci me legâná.	Deci me ducú, calatorescu
	La parintele cerescu,
Inse-acestu tempu fericitu	Unde cu-angerii-impreuna
A 'ncetatu intr'unu momentu,	Voiu luá vecinica cununa.

III.

Flórea cruda ce resare	Dar' venindu mórtea de-odata,
In gradina-in desfatare,	Bucuri'a loru incéta,
Pana-i frageda subtîre	Cá si flórea-ingalbinescu
E supusa la perire;	Cadu, se usca se topescu. —

Ori ce ventu ori ce recéla,	Éta-asia si asta juna
Ori ce mica aburéla	Cá si flórea in gradina
O fáce de 'ngalbenesce	Candu sperá ca-o se-inflorésca,
Si de totu se vescediesce...	Cauta se vescediésca;

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gradinariulu se silesce	Cà venindu mórtea de-odata
Diu'a, nóptea de-o scutesce,	Cu sagét'a-i veninata
Si ori-ce déca-i lipsesce	Ia curmatu a ei viétiá,
A-implini se ostenesce...	In fraged'a tinerétiá,

Candu buréna-o nadusiesce	Si-i silita cá se tréca
Se apuca si-o plevesce, —	Din viéti'a pamentésca
Florícic'a desvoltata	Fora de-a 'ntorná vre-o-data
Cresce mandra, si 'nfoiata.	Ací-in lumea-ast'a desiérta.

Déca plóia i lipsesce	Ce vomu face? asia-i sórtea,
Si frundi'a-i-se vescediesce	Astu feliu de amara-i mórtea;
Elu o uda-o recoresce,	Ea pre nime nu scutesce
Si viéti'a-i renoesce.	Ninenui nu partinesce...

Astu-feliu crescú cu-indestulire	Totu ce nasce, vine 'n lume,
Juni si june 'n fericire	Cu tempu trece si apune, —
Si se credu in dîle bune	Tote-'su visuri trectatórie
Pâna suntu aici pe lume	Amagiri insielatórie!

IV.

Sórele júnfei mele	Multa jale, suspinare
S'a ascunsu sub neguri grele,	Lasi pe lume, n'ai crutiare;
Sí viéti'a-mi s'a finitu	
De lume sum despartítu.	Nu cruti tu pre copilasi,
	Cari de mama suntu remasi;
Sórele mandrú de véra	Si lipsiti de-ajutorintia
Nici in diori nici in de séra,	De la nime n'au scutintia.
Mai multu nu me incaldiesce,	
Cà-alu mortii frigu me recesce.	Nu ti-e mila candu suspina,
	Versandu lacremi din anima,
Totulu pare amortiela	Pentru mam'a loru cea dulce
Totu e tristu plinu de recéla,	Care-i lasa si se duce.
Nu-i nemicu pre lumea mare	
Ce se-mi faca desfatare,	Si eu ti-am gustatu veninulu,
	Reu, amaru, cá si pelinulu;
Nu! cà-ci ne'ndurat'a mórte	Am beutu din elu cu grétia,
Adi m'a despartítu de tóte;	Si-acumu jacu fora viétia.
Mi-a rapitu a mea suflare	
Si o-a dusu in departare...	Asia toti din asta lume
	Cá si mine voru apune
Oh tu mórte rea si-amara	Cà la toti víi tu pe rându
Acum vediu cà trista-ti óra	Si i cufundi in mormentu —
E 'nsocita de dorere,	
E paharu amaru cu fiere.	Unde toti vomu odichní
	Pan' atunci candu vá vení
Cà-ci candu víi tú si sosesci	Dulcele mantuatoriu
Totu ce affi, duci, rapesci,	Se 'nvie pre moritori.

V.

Candu placut'a primavéra	Florile cari mai nainte
Cu a ei frumsétia rara,	Eráu de néua-invelite
Dupa érna ér' sosescé	Si-apesate la pamentu,
Tota firea se-inoesce.	Resaru ér' cá din mormentu
Si candu éra-si mandrulu sóre	Paserile calatórie
Stralucesce cu lucóre	Ce-au fostu duse-in departare,
Faptur'a cu bucuría	Se re'ntorcu cu bucuría
Se trediesce si invía,	Intonandu cantare vía;

Tóte salta 'n bucuría
Si sântiescu placere viua,
C'á sositu in lume éra
Multu dorit'a primavéra....

Éta si aci nainte
Stà unu sicriu cu-osaminte
Ale unui teneru june,
A càrui viétia-apune,

Numai celu arsu de dorere
N'afra nici o mangaiere,
Cà-ci pre elu chinulu celu greu,
I-lu ranesce totu mereu;

Si elu suferise multe
Chinuri mari si doreri crunte,
Pan' ce suftetulu si-a datu
Si de aicia s'a mutatu...

Pentru bolnavu tóte-in lume
Suntu numai amaratiune,
Lui nici fericirea mare
Nu-i intinde alinare;

Acum dórme s'odichnesce
Elu dorerea nu-o sântiesce,
Si-a ciuntatu dîlele amare
Si pline de intristare...

In totu tempulu chiama mórtea
Cá se-i liniscésca sórtea;
Si candu acést'a sosesce
De necasu 'lu mantuesce.

ÉR' noi carii amu venitu
Se-lu petrecemu la mormentu,
Se dîcemu cá in vecía,
Amentirea lui se fia!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI.

Grea-i sarcin'a la betranu
In asta lume de chinu,
Candu dorerea mare vine
Si-lu incarca de suspine.

Stà cu capu 'n diosu plecatu
Si spre mormentu inclinat.

Grea-i viéti'a pre pamentu
La omulu incaruntîtu,
Sórtea lui e dorerósa,
Ne'ndurata, ticalósa.

Betranulu se necasiesce
Si suspina lacremandu,
Ca dorerea-lu amaresce
Cà-i aprópe de mormentu.

Pe drumu ambla tremurandu,
Si cu ochii lacrimandu,
Cà-ci poterea i-a slabitu
Si s'apropia la mormentu.

Deci adučetî-ve-aminte
Téneriloru fora minte,
Cà-a betraniloru nevoi
Ve ascépta si pre voi!

Viersulu i-se nadusiesce,
Faci'a i-se vescediesce,

Si voi póte cá se fiti
Cá betranii-incaruntîti,
Atunci vá cadé cu greu
Se ve-intórceti dela reu.